

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 8ης Νοεμβρίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Περιβάλλον — Οδηγία 92/43/ΕΟΚ — Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων — Άρθρο 6, παράγραφος 3 — Σύμβαση του Ώρχους — Συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα σχετικά με το περιβάλλον — Άρθρα 6 και 9 — Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Άρθρο 47 — Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας — Σχέδιο εγκαταστάσεως περιφράξεως — Προστατευόμενη περιοχή του Strážovské vrchy — Διοικητική διαδικασία αδειοδοτήσεως — Περιβαλλοντική οργάνωση — Αίτηση με την οποία ζητείται να αναγνωριστεί η ιδιότητα του μέρους στη διαδικασία — Απόρριψη — Προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων»

Στην υπόθεση C-243/15,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας, Σλοβακία) με απόφαση της 14ης Απριλίου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Μαΐου 2015, στο πλαίσιο της δίκης

Lesoochránárske zoskupenie VLK

κατά

Obvodný úrad Trenčín,

παρισταμένης της:

Biely potok a.s.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, Α. Tizzano, αντιπρόεδρο, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, E. Juhász, M. Berger, A. Prechal (εισηγήτρια), M. Βηλαρά και E. Regan, προέδρους τμήματος, A. Rosas, A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Jarašiūnas και Κ. Λυκούργο, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: M. Aleksejev, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 18ης Απριλίου 2016,

* Γλώσσα διαδικασίας: η σλοβακική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Lesoochranárske zoskupenie VLK, εκπροσωπούμενη από τον I. Rajtáková, advokátka,
- η Σλοβακική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την B. Ricziová και τον M. Kianička,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον A. Tokár και την L. Pignataro-Nolin,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) και του άρθρου 9 της Συμβάσεως για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα περιβάλλοντος, η οποία υπεγράφη στο Ώρχους στις 25 Ιουνίου 1998 και εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2005/370/EK του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 2005 (ΕΕ 2005, L 124, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση του Ώρχους).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Lesoochranárske zoskupenie VLK (ενώσεως για την προστασία των δασών VLK, στο εξής: LZ), περιβαλλοντικής οργανώσεως που έχει συσταθεί σύμφωνα με το σλοβακικό δίκαιο, και της Obvodný úrad Trenčín (περιφερειακής αρχής του Trenčín, Σλοβακία), με αντικείμενο αίτηση της οργανώσεως αυτής με την οποία ζητεί να της αναγνωρισθεί η ιδιότητα του μέρους στη διοικητική διαδικασία σχετικά με αίτηση αδειοδότησεως για την κατασκευή περιφράξεως με σκοπό την επέκταση καταφυγίου ελαφιών εντός προστατευόμενης περιοχής.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

- 3 Το άρθρο 2 της Συμβάσεως του Ώρχους, που επιγράφεται «Ορισμοί», ορίζει, στις παραγράφους του 4 και 5, ότι νοούνται ως:
 - «4. “Το κοινό”, ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, και, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή πρακτική, οι ενώσεις, οργανισμοί ή ομάδες τους.
 - 5. “Το ενδιαφερόμενο κοινό”, το κοινό που επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεασθεί από τη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον, ή έχει συμφέρον από αυτές· για τους σκοπούς του παρόντος ορισμού, οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί που προωθούν την περιβαλλοντική προστασία και πληρούν οποιεσδήποτε προϋποθέσεις κατά το εθνικό δίκαιο θεωρείται ότι έχουν συμφέρον.»
- 4 Το άρθρο 6 της εν λόγω Συμβάσεως, που επιγράφεται «Συμμετοχή του κοινού σε αποφάσεις για ειδικές δραστηριότητες», προβλέπει:

«1. Κάθε μέρος:

[...]

β) σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο, εφαρμόζει επίσης τις διατάξεις του παρόντος άρθρου σε αποφάσεις για προτεινόμενες δραστηριότητες που δεν απαριθμούνται στο παράρτημα I, οι οποίες δύνανται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Για τον σκοπό αυτόν, τα μέρη καθορίζουν σε κάθε περίπτωση κατά πόσον η εν λόγω προτεινόμενη δραστηριότητα υπόκειται σε αυτές τις διατάξεις·

[...]

2. Το ενδιαφερόμενο κοινό ενημερώνεται, είτε με δημόσια ανακοίνωση είτε μεμονωμένα, όπως ενδείκνυται, σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας λήψεως περιβαλλοντικών αποφάσεων και κατά κατάλληλο, έγκαιρο και αποτελεσματικό τρόπο [...]

[...]

3. Οι διαδικασίες συμμετοχής του κοινού περιλαμβάνουν εύλογα χρονοδιαγράμματα για τις διάφορες φάσεις, προσφέροντας επαρκή χρόνο για την ενημέρωση του κοινού, σύμφωνα με την παράγραφο 2, και για την προπαρασκευή και πραγματική συμμετοχή του κοινού κατά τη λήψη των περιβαλλοντικών αποφάσεων.

4. Κάθε μέρος προβλέπει πρώιμη συμμετοχή του κοινού, όταν είναι ανοικτές όλες οι επιλογές και μπορεί να λάβει χώρα πραγματική συμμετοχή του κοινού.

5. Κάθε μέρος θα πρέπει, όπου ενδείκνυται, να ενθαρρύνει τους μελλοντικούς αιτούντες ώστε να επισημαίνουν το ενδιαφερόμενο κοινό, να προβαίνουν σε συζητήσεις και να παρέχουν πληροφορίες όσον αφορά τους στόχους της αίτησής τους, πριν υποβάλουν αίτηση για άδεια.

6. Κάθε μέρος απαιτεί από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές να παρέχουν στο ενδιαφερόμενο κοινό πρόσβαση για εξέταση, κατόπιν αιτήματος σε περίπτωση που απαιτείται βάσει του εθνικού δικαίου, ατελώς και μόλις καθίστανται διαθέσιμες, σε όλες τις πληροφορίες σχετικά με τη λήψη αποφάσεων που αναφέρεται στο παρόν άρθρο, οι οποίες είναι διαθέσιμες κατά τη στιγμή της διαδικασίας συμμετοχής του κοινού, υπό την επιφύλαξη του δικαιώματος των μερών να αρνούνται να κοινολογήσουν ορισμένες πληροφορίες, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφοι 3 και 4. [...]

[...]

7. Οι διαδικασίες για συμμετοχή του κοινού επιτρέπουν στο κοινό να υποβάλλει, εγγράφως ή, όπως ενδείκνυται, σε δημόσια ακρόαση ή έρευνα με τον αιτούντα, τυχόν σχόλια, πληροφορίες, αναλύσεις ή γνώμες τις οποίες θεωρεί συναφείς με την προτεινόμενη δραστηριότητα.

[...]»

5 Το άρθρο 9 της ίδιας συμβάσεως, το οποίο επιγράφεται «Πρόσβαση στη δικαιοσύνη», ορίζει στις παραγράφους του 2 έως 4:

«2. Κάθε μέρος, στο πλαίσιο της εθνικής του νομοθεσίας, εξασφαλίζει ότι το ενδιαφερόμενο κοινό:

α) το οποίο έχει επαρκές συμφέρον ή, εναλλακτικά

β) το οποίο ισχυρίζεται προσβολή δικαιώματος, σε περίπτωση που η διοικητική δικονομία ενός μέρους το απαιτεί ως προϋπόθεση,

διαθέτει πρόσβαση σε διαδικασία επανεξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή/και άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου φορέα που καθορίζεται διά νόμου, προκειμένου να προσβάλει την ουσιαστική και τυπική νομιμότητα οποιασδήποτε απόφασης, πράξης ή παράλειψης που υπόκειται στις διατάξεις του άρθρου 6 και, σε περίπτωση που προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο και υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 3, άλλων σχετικών διατάξεων της παρούσας σύμβασης.

Τι είναι αυτό που συνιστά επαρκές συμφέρον και προσβολή δικαιώματος προσδιορίζεται σύμφωνα με τις απαιτήσεις του εθνικού δικαίου και σύμφωνα με τον στόχο να παρέχεται στο ενδιαφερόμενο κοινό ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη εντός του πεδίου εφαρμογής της παρούσας σύμβασης. Για τον σκοπό αυτόν, κρίνεται επαρκές για τον σκοπό του στοιχείου α' το συμφέρον οποιουδήποτε μη κυβερνητικού οργανισμού ο οποίος πληροί τις απαιτήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 5. Οι εν λόγω οργανισμοί θεωρείται επίσης ότι έχουν δικαιώματα που μπορούν να προσβληθούν για τον σκοπό του στοιχείου β'.

Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου 2 δεν αποκλείουν τη δυνατότητα προκαταρκτικής διαδικασίας επανεξέτασης ενώπιον διοικητικής αρχής και δεν επηρεάζουν την απαίτηση να εξαντληθούν οι διαδικασίες διοικητικής επανεξέτασης πριν από την προσφυγή σε διαδικασίες δικαστικής επανεξέτασης, σε περίπτωση που υφίσταται η εν λόγω απαίτηση βάσει του εθνικού δικαίου.

3. Επιπλέον, και υπό την επιφύλαξη των διαδικασιών επανεξέτασης που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2, κάθε μέρος εξασφαλίζει ότι, σε περίπτωση που πληροί τα τυχόν κριτήρια που καθορίζονται στο εθνικό του δίκαιο, το κοινό διαθέτει πρόσβαση σε διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, προκειμένου να προσβάλει πράξεις και παραλείψεις από ιδιώτες και δημόσιες αρχές, οι οποίες συνιστούν παράβαση διατάξεων του εθνικού του δικαίου σχετικά με το περιβάλλον.

4. Επιπλέον, και υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 1, οι διαδικασίες που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 2 και 3 προβλέπουν κατάλληλη και αποτελεσματική επανόρθωση, συμπεριλαμβανομένων προσωρινών μέτρων, όπως ενδείκνυται, και είναι αμερόληπτες, δίκαιες, έγκαιρες και μη απαγορευτικά δαπανηρές. Οι αποφάσεις κατά το παρόν άρθρο δίδονται εγγράφως ή καταγράφονται. Στις αποφάσεις των δικαστηρίων, και όποτε είναι δυνατόν των άλλων φορέων, έχει πρόσβαση το κοινό.»

Το δίκαιο της Ένωσης

- 6 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ 1992, L 206, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/105/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2006 (ΕΕ 2006, L 363, σ. 368) (στο εξής: οδηγία 92/43), ορίζει:

«Τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος.»

- 7 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/43 προβλέπει:

«Συνίσταται ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών, επονομαζόμενο “Natura 2000”. Το δίκτυο αυτό, που αποτελείται από τους τόπους όπου ευρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων που εμφανίζονται στο παράρτημα Ι και τους οικοτόπους των ειδών που εμφανίζονται στο παράρτημα ΙΙ, πρέπει να διασφαλίζει τη διατήρηση ή, ενδεχομένως, την αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των τύπων φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των οικείων ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών.

Το δίκτυο “Natura 2000” περιλαμβάνει και τις ζώνες ειδικής προστασίας που έχουν ταξινομηθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ [του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 202)].»

8 Το άρθρο 4 της οδηγίας 92/43 ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε κράτος μέλος, βασιζόμενο στα κριτήρια που ορίζονται στο παράρτημα III (στάδιο 1) και στις σχετικές επιστημονικές πληροφορίες, προτείνει έναν κατάλογο τόπων, όπου υποδεικνύεται ποιοι τύποι φυσικών οικοτόπων από τους αναφερόμενους στο παράρτημα I και ποια τοπικά είδη από τα απαριθμούμενα στο παράρτημα II απαντώνται στους εν λόγω τόπους. [...]

Ο κατάλογος διαβιβάζεται στην Επιτροπή μέσα σε μια τριετία από τη γνωστοποίηση της παρούσας οδηγίας ταυτόχρονα με τις πληροφορίες για κάθε τόπο. [...]

2. Η Επιτροπή, βασιζόμενη στα κριτήρια του παραρτήματος III (στάδιο 2) και στα πλαίσια [κάθε] μιας από τις εννέα βιογεωγραφικές περιοχές που αναφέρονται στο στοιχείο γ', σημείο iii, του άρθρου 1 και του συνόλου του εδάφους που αναφέρεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, καταρτίζει, σε συμφωνία με καθένα από τα κράτη μέλη και βάσει των καταλόγων των κρατών μελών, σχέδιο καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας όπου καθίστανται πρόδηλοι οι τόποι στους οποίους απαντούν ένας ή περισσότεροι τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας ή ένα ή περισσότερα είδη προτεραιότητας.

[...]

Ο κατάλογος των τόπων των επιλεγμένων ως τόπων κοινοτικής σημασίας, στον οποίο καταδεικνύονται οι τόποι όπου απαντώνται ένας ή περισσότεροι τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας ή ένα ή περισσότερα είδη προτεραιότητας καταρτίζεται από την Επιτροπή με τη διαδικασία του άρθρου 21.

[...]

4. Όταν ένας τόπος κοινοτικής σημασίας, υπ' αυτή του την ιδιότητα, επιλέχθηκε δυνάμει της διαδικασίας της παραγράφου 2, το οικείο κράτος μέλος ορίζει τον εν λόγω τόπο ως ειδική ζώνη διατήρησης το ταχύτερο δυνατόν και, το αργότερο, μέσα σε μια εξαετία [...].

5. Μόλις ένας τόπος εγγραφεί στον κατάλογο του τρίτου εδαφίου της δεύτερης παραγράφου, υπόκειται στις διατάξεις των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου 6.»

9 Το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 ορίζει τα εξής:

«Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.»

10 Το άρθρο 7 της οδηγίας αυτής προβλέπει:

«Οι υποχρεώσεις που πηγάζουν από τις παραγράφους 2, 3 και 4 του άρθρου 6 της παρούσας οδηγίας αντικαθιστούν τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από την πρώτη πρόταση της παραγράφου 4 του άρθρου 4 της οδηγίας [79/409], όσον αφορά τις ζώνες που χαρακτηρίστηκαν δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 4 ή αναγνωρίστηκαν με ανάλογο τρόπο δυνάμει της παραγράφου 2 του

άρθρου 4 της εν λόγω οδηγίας, τούτο δε από την ημερομηνία θέσης σε εφαρμογή της παρούσας οδηγίας ή από την ημερομηνία της ταξινόμησης ή της αναγνώρισης εκ μέρους ενός κράτους μέλους δυνάμει της οδηγίας [79/409], εφόσον αυτή είναι μεταγενέστερη.»

Το σλοβακικό δίκαιο

- 11 Το άρθρο 13, παράγραφος 2, του zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny (νόμου 543/2002 περί της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου) ορίζει:

«Στις ζώνες για τις οποίες προβλέπεται το δεύτερο επίπεδο προστασίας, απαιτείται έγκριση από το όργανο προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος

[...]

d) για την κατασκευή περιφράξεως πέρα από τα όρια της οικοδομήσιμης δημοτικής ζώνης, εξαιρουμένων των φυτωρίων, των οπωρώνων και των αμπελώνων.

[...]»

- 12 Κατά το άρθρο 82, παράγραφος 3, του νόμου αυτού:

«[...] [Μ]όνον ο αιτών αποτελεί μέρος στη διαδικασία χορηγήσεως αδείας ή παρεκκλίσεως, πλην αν ορίζεται άλλως στον νόμο. [...] Κάθε ένωση που διαθέτει νομική προσωπικότητα και δραστηριοποιείται τουλάχιστον από έτους για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου [...] και κοινοποιεί εγγράφως τη συμμετοχή της στη διαδικασία το αργότερο εντός επτά ημερών από της κοινοποιήσεως που προβλέπει η παράγραφος 7, αποτελεί ενδιαφερόμενο πρόσωπο.»

- 13 Η εν λόγω διάταξη, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει από 1ης Δεκεμβρίου 2011, έχει ως εξής:

«Μόνον ο αιτών αποτελεί μέρος στη διαδικασία αιτήσεως αδείας ή χορηγήσεως παρεκκλίσεως [...], πλην αν ορίζεται άλλως στον νόμο. [...] Οι έχουσες νομική προσωπικότητα ενώσεις που έχουν ως κύριο σκοπό, τουλάχιστον επί ένα έτος, την προστασία του περιβάλλοντος [...] και οι οποίες ζήτησαν προηγουμένως να συμμετάσχουν στη διαδικασία [...], αποτελούν μέρη στη διαδικασία [...] εάν επιβεβαίωσαν το ενδιαφέρον τους να είναι μέρη εγγράφως ή με ηλεκτρονικά μέσα κατά την έναρξη της διοικητικής διαδικασίας· η δήλωση διαβιβάζεται στην αρμόδια αρχή προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος εντός προθεσμίας τασσόμενης προς τούτο από την εν λόγω αρχή και κοινοποιούμενη ταυτοχρόνως με τις σχετικές προς την κίνηση της διαδικασίας πληροφορίες ως διαδικασία δυνάμενη να απειλήσει τη φύση και τις φυσικές περιοχές που προστατεύει ο παρών νόμος [...]».

- 14 Το άρθρο 14 του Správny poriadok (κώδικα διοικητικής διαδικασίας), ως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, προβλέπει:

«(1) Μέρος στη διαδικασία είναι το πρόσωπο του οποίου τα δικαιώματα, τα έννομα συμφέροντα ή τις υποχρεώσεις αφορά η διαδικασία ή του οποίου τα δικαιώματα, τα έννομα συμφέροντα ή οι υποχρεώσεις μπορούν να θιγούν άμεσα από την απόφαση· μέρος στη διαδικασία είναι επίσης το πρόσωπο που διατείνεται ότι τα δικαιώματα, τα έννομα συμφέροντα ή οι υποχρεώσεις του μπορούν να θιγούν άμεσα από την απόφαση, και τούτο μέχρις αποδείξεως του εναντίου.

(2) Μέρος στη διαδικασία είναι επίσης το πρόσωπο στο οποίο ειδικός νόμος αναγνωρίζει την ιδιότητα αυτή.»

- 15 Κατά το άρθρο 15a, παράγραφος 2, του κώδικα διοικητικής διαδικασίας (Správny poriadok), ο «συμμετέχων» έχει το δικαίωμα να ενημερώνεται σχετικά με την κίνηση της διοικητικής διαδικασίας, να έχει πρόσβαση στους υποβαλλόμενους από τους συμμετέχοντες στη διοικητική διαδικασία φακέλους των υποθέσεων, να συμμετέχει στις συνεδριάσεις και αυτοψίες, καθώς και να προτείνει αποδεικτικά στοιχεία και να ενημερώνεται ως προς τη νομική βάση των αποφάσεων που πρόκειται να ληφθούν.
- 16 Το άρθρο 250(b), παράγραφοι 2 και 3, του Občiansky súdny poriadok (κώδικα πολιτικής δικονομίας), ως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, προβλέπει:

«(2) Αν ασκηθεί προσφυγή από πρόσωπο το οποίο ισχυρίζεται ότι η απόφαση διοικητικού οργάνου δεν του επιδόθηκε καιτόι έπρεπε να θεωρηθεί μέρος στη διαδικασία, το δικαιοδοτικό όργανο εξετάζει την ορθότητα του ισχυρισμού αυτού και διατάσσει το διοικητικό όργανο να επιδώσει στο εν λόγω μέρος τη διοικητική απόφαση και, εν ανάγκη, να αναστείλει την εκτέλεσή της. Το διοικητικό όργανο δεσμεύεται από την απόφαση του δικαιοδοτικού οργάνου. Μετά την κοινοποίηση, το διοικητικό όργανο καταθέτει τον φάκελο στο δικαιοδοτικό όργανο για την έκδοση αποφάσεως επί της προσφυγής. Αν, στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, μετά την εκτέλεση της δικαστικής εντολής για την επίδοση της διοικητικής αποφάσεως, ασκηθεί προσφυγή, το διοικητικό όργανο ενημερώνει αμελλητί το δικαιοδοτικό όργανο.

(3) Το δικαιοδοτικό όργανο ενεργεί σύμφωνα με την παράγραφο 2 μόνον αν δεν έχει παρέλθει προθεσμία τριών ετών από την έκδοση της αποφάσεως που δεν επιδόθηκε στον προσφεύγοντα.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 17 Στις 28 Απριλίου 2004, η Σλοβακική Δημοκρατία ενημέρωσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τον χαρακτηρισμό της περιοχής του Strážovské vrchy (όροι του Strážov, Σλοβακία), συνολικής εκτάσεως περίπου 59 000 εκταρίων, ως ζώνης ειδικής προστασίας δυνάμει της οδηγίας 79/409, προκειμένου να διασφαλιστεί η διατήρηση και η αναπαραγωγή ορισμένων ειδών πτηνών ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, όπως είναι ο πετρίτης (*falco peregrinus*).
- 18 Περαιτέρω, με την απόφαση 2008/218/ΕΚ της Επιτροπής, της 25ης Ιανουαρίου 2008, βάσει της οποίας εγκρίνεται, σύμφωνα με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, πρώτος ενημερωμένος κατάλογος των τόπων κοινοτικής σημασίας για την αλπική βιογεωγραφική περιοχή (ΕΕ 2008, L 77, σ. 106), ένα τμήμα της εν λόγω περιοχής, συνολικής εκτάσεως περίπου 29 000 εκταρίων, ενεγράφη στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας.
- 19 Στις 18 Νοεμβρίου 2008, η LZ ενημερώθηκε από την περιφερειακή αρχή του Trenčín για την κίνηση διοικητικής διαδικασίας κατόπιν αιτήσεως, την οποία υπέβαλε η Biely potok a.s., ζητώντας την αδειοδότηση σχεδίου για την κατασκευή περιφράξεως με σκοπό τη επέκταση καταφυγίου για την εκτροφή ελαφιών σε εκτάσεις γης κείμενες στην προστατευόμενη περιοχή του Strážovské vrchy.
- 20 Εν συνεχεία, η LZ προσήλθε ενώπιον της ως άνω αρχής η οποία της διαβίβασε τα πρακτικά της προφορικής διαδικασίας, καθώς και τα προπαρασκευαστικά έγγραφα της αποφάσεως περί χορηγήσεως της ζητηθείσας αδειάς.
- 21 Βάσει των στοιχείων αυτών, η LZ ζήτησε την αναστολή της διοικητικής διαδικασίας επικαλούμενη στοιχεία τα οποία απέκλειαν τη χορήγηση αδειάς. Συναφώς, στηρίχθηκε σε ορισμένα στοιχεία που περιλαμβάνονται στις παρατηρήσεις της Štátna ochrana prírody – Správa CHKO (κρατικής υπηρεσίας προστασίας του περιβάλλοντος – Υπηρεσία της προστατευόμενης φυσικής ζώνης, Σλοβακία), οι οποίες υπεβλήθησαν στις 3 Δεκεμβρίου 2008.

- 22 Με απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, η περιφερειακή αρχή του Trenčín απέρριψε την αίτηση της LZ να της αναγνωριστεί η ιδιότητα του μέρους στη διοικητική διαδικασία αδειοδότησεως για τον λόγο ότι η ισχύουσα νομοθεσία αναγνωρίζει στις έχουσες νομική προσωπικότητα ενώσεις, όπως είναι η LZ, μόνον την ιδιότητα του «ενδιαφερόμενου πρόσωπου», αλλά όχι αυτή του «μέρους στη διαδικασία».
- 23 Η ιεραρχική διοικητική προσφυγή που άσκησε η LZ κατά της αποφάσεως αυτής απερρίφθη από την Krajský úrad životného prostredia v Trenčíne (περιφερειακή αρχή περιβάλλοντος του Trenčín, Σλοβακία), για τον ίδιο λόγο, με απόφαση της 1ης Ιουνίου 2009, που κατέστη νομικώς δεσμευτική στις 10 Ιουνίου 2009 (στο εξής, από κοινού οι δύο αυτές αποφάσεις: επίμαχες στην κύρια δίκη αποφάσεις).
- 24 Με απόφαση, επίσης της 10ης Ιουνίου 2009, που κατέστη νομικώς δεσμευτική στις 19 Ιουνίου 2009, η περιφερειακή αρχή του Trenčín χορήγησε την ζητηθείσα από την Biely potok άδεια.
- 25 Στις 11 Ιουνίου 2009, η LZ άσκησε προσφυγή κατά των επίμαχων στην κύρια δίκη αποφάσεων ενώπιον του Krajský súd v Trenčíne (περιφερειακού δικαστηρίου του Trenčín, Σλοβακία), ζητώντας να της αναγνωριστεί η ιδιότητα του μέρους στη διοικητική διαδικασία επί τη βάση, μεταξύ άλλων, του άρθρου 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Ωρχους.
- 26 Το εν λόγω δικαστήριο, αφού ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία εν αναμονή της δημοσιεύσεως από το Δικαστήριο της αποφάσεως της 8ης Μαρτίου 2011, Lesoochranárske zoskupenie (C-240/09, EU:C:2011:125), ακύρωσε, με απόφαση της 23ης Αυγούστου 2011, τις επίμαχες στην κύρια δίκη αποφάσεις ερειδόμενες, μεταξύ άλλων, στην απόφαση αυτή.
- 27 Με απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2012, το Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας, Σλοβακία) εξαφάνισε την απόφαση του Krajský súd v Trenčíne (περιφερειακού δικαστηρίου του Trenčín) της 23ης Αυγούστου 2011 και ανέπεμψε την υπόθεση σε αυτό το τελευταίο.
- 28 Από την εν λόγω απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2012 προκύπτει, αφενός, ότι, κατά τις διατάξεις της σλοβακικής πολιτικής δικονομίας, μετά το οριστικό πέρας, επί της ουσίας, μιας διοικητικής διαδικασίας, που διεξήχθη, εν προκειμένω, κατόπιν της από 10 Ιουνίου 2009 αποφάσεως της περιφερειακής αρχής του Trenčín η οποία έκανε δεκτή την αίτηση χορηγήσεως αδειάς, παρέλκει πλέον ο αυτοτελής έλεγχος της αποφάσεως που δεν αναγνωρίζει την ιδιότητα του μέρους στη διοικητική διαδικασία, δεδομένου ότι, καθώς τα διαδικαστικά δικαιώματα που παρέχει αυτή η ιδιότητα δεν μπορούν να ασκηθούν παρά μόνον στην περίπτωση κατά την οποία η διαδικασία είναι ακόμη σε εξέλιξη, το πρόσωπο που ζητεί να του αναγνωριστεί η εν λόγω ιδιότητα αδυνατεί πλέον να την επικαλεστεί άπαξ η διαδικασία αυτή έχει οριστικώς περατωθεί.
- 29 Αφετέρου, εάν, στην περίπτωση αυτή, η δικαστική διαδικασία για την αναγνώριση μιας τέτοιας ιδιότητας πρέπει να περατωθεί, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να ενημερωθεί για τη δυνατότητα να επιδιώξει την αναγνώριση της ιδιότητας του μέρους στη διαδικασία ασκώντας προσφυγή ως «παραλειφθέν μέρος» δυνάμει του άρθρου 250(b), παράγραφος 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, η δε προσφυγή αυτή πρέπει πάντως να ασκηθεί εντός της νόμιμης τριετούς προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 250(b), παράγραφος 3, του κώδικα αυτού.
- 30 Με απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2012, το Krajský súd v Trenčíne (περιφερειακό δικαστήριο του Trenčín) ακύρωσε, για δεύτερη φορά, τις επίμαχες στην κύρια δίκη αποφάσεις.
- 31 Κατά το εν λόγω δικαστήριο, η περί αδειοδότησεως απόφαση της περιφερειακής αρχής του Trenčín της 10ης Ιουνίου 2009 ελήφθη πρόωρα, δεδομένου ότι, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας επί της αιτήσεως αδειοδότησεως, η δικαστική διαδικασία επί της αιτήσεως αναγνώρισεως της ιδιότητας του μέρους σε αυτήν τη διοικητική διαδικασία δεν είχε εισέτι περατωθεί αμετακλήτως. Το δικαστήριο αυτό φρονεί ότι, μέχρι αυτή την αμετάκλητη περάτωση, η διαδικασία επί της αιτήσεως αδειοδότησεως θα έπρεπε να ανασταλεί.

- 32 Με απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2013, το Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας) ακύρωσε την απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2012 του Krajský súd v Trenčíne (περιφερειακού δικαστηρίου του Trenčín), κατ' ουσίαν για τους ίδιους λόγους με αυτούς που παρέθεσε στην απόφασή του της 26ης Ιανουαρίου 2012.
- 33 Με απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2013, το Krajský súd v Trenčíne (περιφερειακό δικαστήριο του Trenčín) απέρριψε την αίτηση της LZ περί αναγνώρισης της ιδιότητας του μέρους στη διαδικασία και έκρινε ότι δεν είχε την υποχρέωση να την ενημερώσει σχετικά με τη δυνατότητα να ζητήσει να της αναγνωριστεί η ιδιότητα του μέρους στη διαδικασία ασκώντας προσφυγή ως «παρλειφθέν μέρος» δυνάμει του άρθρου 250(b), παράγραφος 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, δεδομένου ότι, εν τω μεταξύ, η τριετής προθεσμία του άρθρου 250(b), παράγραφος 3, του κώδικα αυτού είχε παρέλθει.
- 34 Επιληφθέν της προσφυγής που άσκησε η LZ κατά της αποφάσεως αυτής της 23ης Νοεμβρίου 2013, το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι, λαμβανομένης υπ' όψιν της αποφάσεως της 8ης Μαρτίου 2011, Lesoochranárske zoskupenie (C-240/09, EU:C:2011:125), τίθεται κατ' ουσίαν το ζήτημα εάν, σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, η οποία αφορά δικαιώματα τα οποία οι ιδιώτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης, και ιδίως από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, έγινε σεβαστό το θεμελιώδες δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία που κατοχυρώνει το άρθρο 47 του Χάρτη, καθώς και εάν εκπληρώθηκε ο σκοπός της διασφάλισης υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος τον οποίον επιδιώκουν τόσο η οδηγία αυτή όσο και το άρθρο 9 της Συμβάσεως του Όρχους.
- 35 Το αιτούν δικαστήριο φρονεί συναφώς ότι θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι το εθνικό δικονομικό δίκαιο πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, δεν μπορεί να εξακολουθήσει η διοικητική διαδικασία για τη χορήγηση αδειάς ούτε, ως εκ τούτου, να περατωθεί οριστικώς, ενόσω δεν έχει εκδοθεί αμετάκλητη δικαστική απόφαση επί της αιτήσεως αναγνώρισεως της ιδιότητας του μέρους σε αυτή τη διοικητική διαδικασία.
- 36 Πράγματι, στην περίπτωση αυτή, η εξακολούθηση της διοικητικής διαδικασίας επί της αιτήσεως χορηγήσεως αδειάς θα μπορούσε να αντιβαίνει προς την αρχή της κατ' αντιπαράθεση διεξαγωγής της στον βαθμό που μόνον ο αιτούμενος τη χορήγηση αδειάς είναι μέρος σε αυτή τη διαδικασία και στον βαθμό που δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι, λόγω της απουσίας από την εν λόγω διαδικασία περιβαλλοντικών οργανώσεων όπως είναι η LZ, επιχειρήματα σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος ούτε προβλήθηκαν ούτε ελήφθησαν υπ' όψιν, με αποτέλεσμα να μην επιτευχθεί ο θεμελιώδης σκοπός μιας τέτοιας διαδικασίας που είναι η διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος.
- 37 Αντιστρόφως, θα μπορούσε επίσης να θεωρηθεί ότι η εξακολούθηση της διοικητικής διαδικασίας επί της αιτήσεως χορηγήσεως αδειάς, ακόμη και όταν εκκρεμεί η δικαστική διαδικασία επί αιτήσεως αναγνώρισεως της ιδιότητας του μέρους στη διαδικασία, παρέχει τη δυνατότητα ιδιαίτερας ταχείας εξετάσεως της εν λόγω αιτήσεως χορηγήσεως αδειάς. Εάν αυτή η διοικητική διαδικασία δεν μπορούσε να εξακολουθήσει χωρίς την έκδοση αμετάκλητης αποφάσεως επί των ένδικων διαδικασιών σχετικά με την αναγνώριση της ιδιότητας αυτής, ο αιτούμενος τη χορήγηση αδειάς θα μπορούσε να προσάψει στα διοικητικά όργανα άδικη μεταχείριση.
- 38 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Μπορούν, σε περίπτωση φερόμενης προσβολής του δικαιώματος για υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος, όπως εφαρμόζεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση κυρίως με την οδηγία για τους οικοτόπους, και δη του δικαιώματος συμβολής στη λήψη της γνώμης των πολιτών όσον αφορά σχέδιο το οποίο είναι δυνατόν να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε ειδικές ζώνες διατηρήσεως οι οποίες περιλαμβάνονται

στο ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο NATURA 2000, το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και το δικαίωμα το οποίο επικαλείται η εκκαλούσα, ως μη κερδοσκοπική οργάνωση η οποία δραστηριοποιείται στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος σε εθνικό επίπεδο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 9 της Συμβάσεως του Ώρχους και εντός των ορίων που επισημαίνονται στην απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 8ης Μαρτίου 2011, C 240/09, Lesoochranárske zoskupenie (C-240/09, EU:C:2011:125), να διασφαλισθούν δεόντως και στην περίπτωση που το εθνικό δικαστήριο περατώνει τον δικαστικό έλεγχο σε διαφορά με αντικείμενο απόφαση με την οποία απορρίπτεται το αίτημα της εν λόγω οργανώσεως να της αναγνωρισθεί η ιδιότητα του μέρους σε διοικητική διαδικασία αδειοδοτήσεως, όπως συνέβη εν προκειμένω, και υποδεικνύει στην εν λόγω οργάνωση να ασκήσει προσφυγή λόγω του αποκλεισμού της από την πιο πάνω διοικητική διαδικασία;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 39 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν εάν το άρθρο 47 του Χάρτη, σε συνδυασμό με το άρθρο 9 της Συμβάσεως του Ώρχους, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό, σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, ερμηνεία κανόνων του εθνικού δικονομικού δικαίου κατά την οποία προσφυγή κατά αποφάσεως μη αναγνωρίζουσας σε περιβαλλοντική οργάνωση την ιδιότητα του μέρους σε διοικητική διαδικασία αδειοδοτήσεως σχεδίου έργου το οποίο πρέπει να εκτελεστεί σε προστατευόμενη βάσει της οδηγίας 92/43 περιοχή δεν πρέπει κατ' ανάγκην να εξεταστεί ενόσω βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία αυτή, η οποία είναι πιθανόν να περατωθεί οριστικώς προ της εκδόσεως αμετάκλητης δικαστικής αποφάσεως επί της ιδιότητας του μέρους, απορρίπτεται δε αυτομάτως αφ' ης στιγμής χορηγηθεί άδεια για την εκτέλεση του έργου αυτού, αναγκάζοντας την οργάνωση αυτή να ασκήσει άλλου είδους προσφυγή, προκειμένου να της αναγνωρισθεί αυτή η ιδιότητα και να υποβάλει σε δικαστικό έλεγχο την τήρηση από τις αρμόδιες εθνικές αρχές των υποχρεώσεων υπέχουν από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής.
- 40 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, η LZ, περιβαλλοντική οργάνωση, ζητεί να της αναγνωρισθεί δικαστικώς η ιδιότητα του μέρους σε διοικητική διαδικασία αδειοδοτήσεως, προκειμένου να είναι σε θέση να επικαλεστεί, στο πλαίσιο δικαστικής προσφυγής, δικαιώματα αντλούμενα από δίκαιο της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος, καθόσον αυτή η οργάνωση φρονεί ότι η απόφαση αδειοδοτήσεως του οικείου σχεδίου έργου που πρέπει να εκτελεστεί σε περιοχή προστατευόμενη βάσει της οδηγίας 92/43 ως ζώνη ειδικής προστασίας ή ως τόπος κοινοτικής σημασίας, ελήφθη κατά παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχουν οι εθνικές αρχές δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής.
- 41 Συναφώς, από τα στοιχεία της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι, δυνάμει των κανόνων της εφαρμοστέας δικονομικής εθνικής νομοθεσίας, μια περιβαλλοντική οργάνωση όπως η LZ μπορεί να προσβάλει, δικαστικώς, διοικητική απόφαση πιθανώς αντιβαίνουσα στο άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, ιδίως ασκώντας προσφυγή κατά της μεταγενέστερης αποφάσεως αδειοδοτήσεως, μόνον εάν στην οργάνωση αυτή έχει κατ' αρχάς αναγνωρισθεί τυπικώς η ιδιότητα του μέρους στην οικεία διαδικασία, εν προκειμένω στη διαδικασία αδειοδοτήσεως σχεδίου έργου που πρέπει να εκτελεστεί σε προστατευόμενη περιοχή.
- 42 Πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, η δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων ενός σχεδίου επί του οικείου τόπου προϋποθέτει ότι, προ της εγκρίσεως του σχεδίου, πρέπει να εντοπιστούν, λαμβανομένων υπ' όψιν των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες εκείνες οι πτυχές του σχεδίου που θα μπορούσαν, αυτές καθ' εαυτές ή από κοινού με άλλα σχέδια, να επηρεάσουν τους σκοπούς διατηρήσεως του οικείου τόπου. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές επιτρέπουν την άσκηση δραστηριότητας στον προστατευόμενο τόπο μόνον εφόσον είναι βέβαιες ότι αυτή δεν θα έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα του συγκεκριμένου τόπου. Τούτο συμβαίνει όταν δεν υφίσταται, από επιστημονικής απόψεως, καμία

εύλογη αμφιβολία ως προς την απουσία τέτοιων επιπτώσεων (βλ. στο ίδιο πνεύμα, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 24ης Νοεμβρίου 2011, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-404/09, EU:C:2011:768, σκέψη 99, καθώς και της 14ης Ιανουαρίου 2016, Grüne Liga Sachsen κ.λπ., C-399/14, EU:C:2016:10, σκέψεις 49 και 50).

- 43 Το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 συμβάλλει κατά τον τρόπο αυτόν στην επίτευξη του σκοπού τον οποίον επιδιώκουν τα μέτρα που λαμβάνονται βάσει της οδηγίας αυτής η οποία, δυνάμει του άρθρου της 2, παράγραφος 2, αποσκοπεί στη διασφάλιση της διατηρήσεως ή της αποκαταστάσεως σε ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας που έχουν ενδιαφέρον για την Ένωση, και του γενικότερου σκοπού της ίδιας οδηγίας που είναι η διασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος όσον αφορά τις προστατευόμενες δυνάμει των διατάξεων της περιοχές.
- 44 Πάντως, θα ήταν ασυμβίβαστος προς το δεσμευτικό αποτέλεσμα που το άρθρο 288 ΣΛΕΕ αναγνωρίζει σε μια οδηγία ο κατ' αρχήν αποκλεισμός της δυνατότητας επικλήσεως από τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα των υποχρεώσεων τις οποίες αυτή επιβάλλει. Η πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας 92/43, καθώς και ο σκοπός της, ο οποίος υπεμνήσθη στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, απαιτούν να έχουν οι ιδιώτες τη δυνατότητα να επικαλούνται ενώπιον δικαστηρίου την οδηγία αυτή και να έχουν τα εθνικά δικαστήρια τη δυνατότητα να τη λαμβάνουν υπ' όψιν τους ως στοιχείο του δικαίου της Ένωσης προκειμένου, μεταξύ άλλων, να ελέγξουν αν η εθνική αρχή η οποία ενέκρινε ένα σχέδιο τήρησε τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας, οι οποίες υπεμνήσθησαν στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως, παραμένοντας ως εκ τούτου εντός των ορίων του περιθωρίου εκτιμήσεως που παρέχει στις αρμόδιες εθνικές αρχές η διάταξη αυτή (βλ., στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, EU:C:2004:482, σκέψεις 66 και 69).
- 45 Περαιτέρω, το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 προβλέπει ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το σχέδιο, υπό την έννοια της διατάξεως αυτής, μόνον αφού, εφόσον συντρέχει λόγος, εκφρασθεί πρώτα η γνώμη του κοινού. Η εν λόγω διάταξη πρέπει να ερμηνευθεί σε συνδυασμό με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της Συμβάσεως του Ώρχους, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της έννομης τάξεως της Ένωσης.
- 46 Αυτή η τελευταία διάταξη προβλέπει ότι οι διατάξεις του άρθρου 6 της Συμβάσεως του Ώρχους περί συμμετοχής του κοινού στις αποφάσεις που αφορούν ειδικές δραστηριότητες εφαρμόζονται οσάκις πρόκειται για την έκδοση αποφάσεως για προτεινόμενες δραστηριότητες που δεν απαριθμούνται στο παράρτημα I της Συμβάσεως αυτής, οι οποίες είναι δυνατόν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Έτσι, όπως προκύπτει από αυτό το άρθρο 6, παράγραφοι 3, 4 και 7, το εν λόγω άρθρο παρέχει στο κοινό, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα πραγματικής συμμετοχής του «κατά τη λήψη των περιβαλλοντικών αποφάσεων», διά της υποβολής, «εγγράφως ή, όπως ενδείκνυται, σε δημόσια ακρόαση ή έρευνα με τον αιτούντα, τυχόν σχόλια, πληροφορίες, αναλύσεις ή γνώμες τις οποίες θεωρεί συναφείς με την προτεινόμενη δραστηριότητα». Αυτή η συμμετοχή του κοινού πρέπει να είναι πρώιμη «όταν είναι ανοικτές όλες οι επιλογές και μπορεί να λάβει χώρα πραγματική συμμετοχή του κοινού».
- 47 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, η LZ, για την οποία δεν αμφισβητείται ότι πληροί τις απαιτήσεις που τάσσει το άρθρο 2, παράγραφος 5, της Συμβάσεως του Ώρχους προκειμένου να εμπίπτει στην έννοια του «ενδιαφερόμενου κοινού» της διατάξεως αυτής, καλύπτεται επίσης από την ευρύτερη έννοια του «κοινού» για τους σκοπούς των διατάξεων του άρθρου 6 της Συμβάσεως αυτής. Περαιτέρω, μολονότι, όπως επίσης τόνισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 65 των προτάσεών της, το επίμαχο στην κύρια δίκη έργο της ανεγέρσεως περιφράξεως εντός προστατευόμενης περιοχής δεν εμπίπτει στις δραστηριότητες που απαριθμεί το παράρτημα I της Συμβάσεως του Ώρχους, εντούτοις το γεγονός ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές αποφάσισαν να κινήσουν τη διαδικασία αδειοδοτήσεως του σχεδίου αυτού

βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 επιτρέπει την παραδοχή ότι οι αρχές αυτές έκριναν αναγκαίο να εκτιμηθεί η σπουδαιότητα των επιπτώσεων του εν λόγω σχεδίου στο περιβάλλον, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της Συμβάσεως του Ώρχους.

- 48 Βεβαίως, αυτή η τελευταία διάταξη διευκρινίζει ότι η εφαρμογή του άρθρου 6 της Συμβάσεως του Ώρχους διέπεται από το εσωτερικό δίκαιο του οικείου συμβαλλομένου μέρους. Εντούτοις, πρέπει να θεωρηθεί ότι η διευκρίνιση αυτή αφορά μόνον τις προϋποθέσεις συμμετοχής του κοινού, όπως αυτή εξειδικεύεται με το εν λόγω άρθρο 6, χωρίς να αμφισβητείται το δικαίωμα συμμετοχής το οποίο αντλεί από το εν λόγω άρθρο μια περιβαλλοντική οργάνωση όπως η LZ.
- 49 Επομένως, μια περιβαλλοντική οργάνωση όπως η LZ, η οποία πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 2, παράγραφος 5, της Συμβάσεως του Ώρχους, αντλεί από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, σε συνδυασμό με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της Συμβάσεως αυτής, δικαίωμα συμμετοχής, κατά την έννοια που διευκρινίστηκε στη σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως, σε διαδικασία εκδόσεως αποφάσεως σχετικά με αίτηση αδειοδοτήσεως σχεδίου το οποίο ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον στον βαθμό που, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, πρέπει να ληφθεί κάποια από τις αποφάσεις τις οποίες αφορά το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43.
- 50 Εν συνεχεία, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, απόκειται στα δικαστήρια των κρατών μελών, στο πλαίσιο της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, να διασφαλίζουν τη δικαστική προστασία των δικαιωμάτων που οι ιδιώτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης. Επιπλέον, το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα τα οποία είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2014, ClientEarth, C-404/13, EU:C:2014:2382, σκέψη 52). Όσον αφορά τις διοικητικές αποφάσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, η υποχρέωση αυτή απορρέει επίσης από το άρθρο 47 του Χάρτη.
- 51 Πράγματι, το πεδίο εφαρμογής του άρθρου αυτού του Χάρτη, όσον αφορά τη δράση των κρατών μελών, ορίζεται στο άρθρο του 51, παράγραφος 1, το οποίο προβλέπει ότι οι διατάξεις του Χάρτη απευθύνονται στα κράτη μέλη όταν αυτά εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης, η δε διάταξη αυτή επιβεβαιώνει την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην έννομη τάξη της Ένωσης ισχύουν σε όλες τις καταστάσεις οι οποίες διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, αλλά όχι πέραν των καταστάσεων αυτών (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 30ής Ιουνίου 2016, Toma και Biroul Executorului Judecătoreasc Horatiu-Vasile Cruduleci, C-205/15, EU:C:2016:499, σκέψη 23 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 52 Πάντως, οσάκις κράτος μέλος θεσπίζει κανόνες δικονομικού δικαίου οι οποίοι έχουν εφαρμογή επί των ένδικων βοηθημάτων που παρέχονται για την άσκηση των δικαιωμάτων τα οποία μια περιβαλλοντική οργάνωση αντλεί από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, σε συνδυασμό με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της Συμβάσεως του Ώρχους, προκειμένου να ελέγχονται οι αποφάσεις των αρμοδίων εθνικών αρχών υπό το πρίσμα των υποχρεώσεων που αυτές υπέχουν από τις διατάξεις αυτές, το εν λόγω κράτος μέλος εκπληρώνει υποχρεώσεις που απορρέουν από τις εν λόγω διατάξεις και πρέπει επομένως να θεωρείται ότι εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη.
- 53 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να απαντήσει στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως καθόσον αυτή αφορά το άρθρο 47 του Χάρτη.
- 54 Το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου που κατοχυρώνεται στο εν λόγω άρθρο 47 περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου.

- 55 Όσον αφορά το εν λόγω δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, πρέπει να τονιστεί ότι το άρθρο 9, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Ώρχους παρέχει το δικαίωμα προσφυγής στις περιβαλλοντικές οργανώσεις οι οποίες πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 2, παράγραφος 5, της Συμβάσεως αυτής, πράγμα που συμβαίνει στην περίπτωση της LZ, στον βαθμό που η προσφυγή βάλλει κατά αποφάσεως εμπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου 9, παράγραφος 2.
- 56 Αποφάσεις λαμβανόμενες από τις αρμόδιες εθνικές αρχές στο πλαίσιο του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 οι οποίες αφορούν αίτηση συμμετοχής στη διαδικασία αδειοδότησεως, το κατά πόσον είναι αναγκαία η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ενός σχεδίου σε προστατευόμενη περιοχή ή ακόμη την καταλληλότητα των συμπερασμάτων που συνάγονται από μια τέτοια εκτίμηση ως προς τους κινδύνους αυτού του σχεδίου για την ακεραιότητα μιας τέτοιας περιοχής, είτε είναι αυτοτελείς είτε περιλαμβάνονται σε απόφαση αδειοδότησεως, αποτελούν αποφάσεις οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 9, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Ώρχους.
- 57 Πράγματι, όπως τόνισε, κατ' ουσίαν, η γενική εισαγγελέας στο σημείο 80 των προτάσεών της, οι λαμβανόμενες από τις αρμόδιες αρχές αποφάσεις οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 και δεν αφορούν δραστηριότητα περιλαμβανόμενη στο παράρτημα I της Συμβάσεως του Ώρχους, καλύπτονται από το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της Συμβάσεως αυτής και, επομένως, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου της 9, παράγραφος 2, στον βαθμό που οι αποφάσεις αυτές προϋποθέτουν ότι οι αρμόδιες αρχές εκτιμούν, πριν από οποιαδήποτε χορήγηση αδειας σε δραστηριότητα, εάν αυτή, υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, είναι ενδεχόμενο να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.
- 58 Από το άρθρο 9, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Ώρχους συνάγεται ότι η διάταξη αυτή οριοθετεί το περιθώριο εκτίμησης που διαθέτουν τα κράτη μέλη κατά τον καθορισμό των προβλεπόμενων σε αυτήν προϋποθέσεων ασκήσεως προσφυγής, στον βαθμό που έχει ως σκοπό να παράσχει «ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη» στο ενδιαφερόμενο κοινό, το οποίο περιλαμβάνει τις περιβαλλοντικές οργανώσεις που πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 2, παράγραφος 5, της Συμβάσεως αυτής [βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά το άρθρο 10α της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ 1985, L 175, σ. 40), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003 (ΕΕ 2003, L 156, σ. 17, στο εξής: οδηγία 85/337), που επαναλαμβάνει σχεδόν αυτολεξεί το άρθρο 9, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Ώρχους, απόφαση της 16ης Απριλίου 2015, Gruber, C-570/13, EU:C:2015:231, σκέψη 39].
- 59 Κατά συνέπεια, οι οργανώσεις αυτές πρέπει οπωσδήποτε να μπορούν να επικαλεστούν ενώπιον δικαστηρίου τους κανόνες του εθνικού δικαίου που θέτουν σε εφαρμογή τη νομοθεσία της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος, καθώς και τους κανόνες του δικαίου του περιβάλλοντος της Ένωσης που έχουν άμεσο αποτέλεσμα (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά το άρθρο 10α της οδηγίας 85/337, απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2015, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-137/14, EU:C:2015:683, σκέψη 92).
- 60 Μεταξύ των δικαιωμάτων τα οποία μια τέτοια μη κυβερνητική οργάνωση πρέπει να έχει τη δυνατότητα να προβάλει στο πλαίσιο προσφυγής του άρθρου 9, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Ώρχους περιλαμβάνονται οι κανόνες του εθνικού δικαίου που απορρέουν από το άρθρο 6 της οδηγίας 92/43 (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά το άρθρο 10α της οδηγίας 85/337, απόφαση της 12ης Μαΐου 2011, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen, C-115/09, EU:C:2011:289, σκέψεις 49 και 58).
- 61 Συνεπώς, μια τέτοια οργάνωση πρέπει να έχει τη δυνατότητα να προσβάλλει, ασκώντας μια τέτοια προσφυγή, όχι μόνον την απόφαση να μη διενεργηθεί η δέουσα εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του υπό εξέταση σχεδίου στη οικεία περιοχή, αλλά και, ενδεχομένως, τη διενεργηθείσα εκτίμηση στον βαθμό που ενέχει πλημμέλειες (βλ. κατ' αναλογία, όσον αφορά το άρθρο 10α της οδηγίας 85/337, απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2013, Gemeinde Altrip κ.λπ., C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψη 37).

- 62 Περαιτέρω, πρέπει να τονιστεί ότι το άρθρο 9, παράγραφος 4, της Συμβάσεως του Ώρχους απαιτεί οι διαδικασίες τις οποίες αφορά το άρθρο της 9, παράγραφος 2, να προβλέπουν «κατάλληλη και αποτελεσματική επανόρθωση».
- 63 Ως εκ τούτου, προκειμένου να απαντηθεί το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, πρέπει να εξεταστεί εάν σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης αντιβαίνει στο άρθρο 47 του Χάρτη, σε συνδυασμό με το άρθρο 9, παράγραφοι 2 και 4, της Συμβάσεως του Ώρχους, ερμηνεία των κανόνων του εθνικού δικονομικού δικαίου από την οποία συνάγεται ότι προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου, ασκηθείσα από περιβαλλοντική οργάνωση πληρούσα τις απαιτήσεις του άρθρου 2, παράγραφος 5, της Συμβάσεως αυτής κατά αποφάσεως η οποία δεν της αναγνωρίζει την ιδιότητα του μέρους σε διοικητική διαδικασία αδειοδοτήσεως σχεδίου έργου το οποίο πρέπει να εκτελεστεί σε προστατευόμενη δύναμη της οδηγίας 92/43 περιοχή, δεν πρέπει κατ' ανάγκην να εξεταστεί ενόσω βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία αυτή, η οποία είναι πιθανόν να περατωθεί οριστικώς προ της εκδόσεως αμετάκλητης δικαστικής αποφάσεως επί της ιδιότητας του μέρους, απορρίπτεται δε αυτομάτως αφ' ης στιγμής χορηγηθεί άδεια για την εκτέλεση του έργου αυτού, υποχρεώνοντας έτσι την οργάνωση αυτή να ασκήσει άλλου είδους προσφυγή, προκειμένου να της αναγνωριστεί αυτή η ιδιότητα και να υποβάλει σε δικαστικό έλεγχο την τήρηση από τις αρμόδιες εθνικές αρχές των υποχρεώσεων που υπέχουν από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής.
- 64 Μολονότι, βεβαίως, ο έλεγχος αυτός εμπίπτει, κατ' αρχήν, στην αποκλειστική αρμοδιότητα του αιτούντος δικαστηρίου, εντούτοις το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να συναγάγει από τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης τα κριτήρια που μπορεί ή πρέπει να εφαρμόζει το δικαστήριο αυτό στο πλαίσιο του εν λόγω ελέγχου. Περαιτέρω, τίποτα δεν εμποδίζει εθνικό δικαστήριο να ζητήσει από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί της εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων στην υπό κρίση υπόθεση, υπό την επιφύλαξη ωστόσο ότι, βάσει του συνόλου των στοιχείων της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το εν λόγω εθνικό δικαστήριο, το δικαστήριο αυτό προβαίνει στη διαπίστωση και στην εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών που είναι αναγκαία προς τούτο (βλ., στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 2015, Banif Plus Bank, C-312/14, EU:C:2015:794, σκέψεις 51 και 52).
- 65 Κατόπιν της διευκρίνισεως αυτής, πρέπει να υπομνησθεί ότι, ελλείψει σχετικής κανονιστικής ρυθμίσεως της Ένωσης, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη εκάστου κράτους μέλους να καθορίσει τους δικονομικούς κανόνες που διέπουν τα ένδικα βοηθήματα με τα οποία εξασφαλίζεται η προστασία των δικαιωμάτων που οι ιδιώτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη έχουν την ευθύνη να διασφαλίσουν, σε κάθε περίπτωση, την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων αυτών και, ιδίως, τον σεβασμό του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής και προσβάσεως σε αμερόληπτο δικαστήριο που κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη (βλ., στο ίδιο πνεύμα, αποφάσεις της 8ης Μαρτίου 2011, Lesoochranárske zoskupenie, C-240/09, EU:C:2011:125, σκέψη 47, καθώς και της 15ης Σεπτεμβρίου 2016, Star Storage κ.λπ., C-439/14 και C-488/14, EU:C:2016:688, σκέψη 46).
- 66 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 καθιερώνει διαδικασία προληπτικού ελέγχου ερειδόμενη σε ένα αυστηρό κριτήριο για τη χορήγηση αδειάς, το οποίο, ενσωματώνοντας την αρχή της προφυλάξεως, παρέχει τη δυνατότητα αποτελεσματικής αποτροπής των προσβολών που συνεπάγονται τα διάφορα σχέδια για την ακεραιότητα των προστατευομένων τόπων, καθώς υποχρεώνει τις αρμόδιες εθνικές αρχές να μην εγκρίνουν την εκτέλεση σχεδίου αν εξακολουθούν να διατηρούν αμφιβολίες ως προς την απουσία επιβλαβών συνεπειών των σχεδίων αυτών για την ακεραιότητα τέτοιων τόπων (βλ. στο ίδιο πνεύμα, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, EU:C:2004:482, σκέψεις 57 και 58, καθώς και της 14ης Ιανουαρίου 2016, Grüne Liga Sachsen κ.λπ., C-399/14, EU:C:2016:10, σκέψη 48).
- 67 Πάντως, στην υπόθεση της κύριας δίκης, μολονότι δεν αμφισβητείται ότι η LZ μπόρεσε, σε ορισμένο βαθμό, να συμμετάσχει στη διαδικασία αδειοδοτήσεως με την ιδιότητα του «ενδιαφερόμενου προσώπου», πράγμα που της έδωσε τη δυνατότητα, μεταξύ άλλων, να προβάλλει, κατόπιν των

παρατηρήσεων που υπέβαλε περιβαλλοντική αρχή, ορισμένα επιχειρήματα για να αποδείξει ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο ενδέχεται να πλήξει την ακεραιότητα ενός προστατευόμενου τόπου, εντούτοις αυτή η ιδιότητα δεν είναι ισοδύναμη προς την ιδιότητα του «μέρους στη διαδικασία».

- 68 Υπό τις συνθήκες αυτές, η ερμηνεία του εθνικού δικονομικού δικαίου, της οποίας την ορθότητα αμφισβητεί η LZ, κατά την οποία τυχόν προσφυγή κατά διοικητικής απόφασης μη αναγνωρίζουσας την ιδιότητα του μέρους σε διαδικασία αδειοδότησεως δεν πρέπει κατ' ανάγκην να εξεταστεί ενόσω βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία αυτή, απορρίπτεται δε αυτεπαγγέλτως με τη χορήγηση της ζητηθείσας αδείας, δεν εξασφαλίζει σε οργάνωση όπως η LZ αποτελεσματική δικαστική προστασία των διαφόρων προνομίων που απορρέουν από το δικαίωμα συμμετοχής του κοινού, κατά την έννοια του άρθρου 6 της Συμβάσεως του Ώρχους, όπως διευκρινίστηκε στη σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως.
- 69 Ως εκ τούτου, από τα στοιχεία της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι η ιδιότητα του «μέρους στη διαδικασία», εάν είχε αναγνωριστεί στην LZ, θα της έδινε τη δυνατότητα να συμμετέχει πιο ενεργά στη διαδικασία λήψεως αποφάσεως, αναπτύσσοντας σε μεγαλύτερη έκταση και αποτελεσματικότερα τα επιχειρήματά της σχετικά με τους κινδύνους προσβολής της ακεραιότητας του προστατευόμενου τόπου από το οικείο σχέδιο, τους οποίους εξάλλου θα έπρεπε να λάβουν υπ' όψιν τους οι αρμόδιες αρχές πριν από την έγκριση και την εκτέλεση του σχεδίου αυτού.
- 70 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο τόνισε εξάλλου ότι, στον βαθμό που μόνον ο αιτούμενος την άδεια αποτελεί αυτοδικαίως μέρος στη διαδικασία, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι, λόγω της απουσίας από την εν λόγω διαδικασία περιβαλλοντικών οργάνωσεως όπως είναι η LZ, επιχειρήματα σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος ούτε προβλήθηκαν ούτε ελήφθησαν υπ' όψιν, οπότε δεν επετεύχθη ο θεμελιώδης σκοπός της διαδικασίας την οποία προβλέπει το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 που είναι η διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος.
- 71 Εξάλλου, πρέπει να τονιστεί ότι η ιδιότητα του «ενδιαφερόμενου προσώπου» η οποία αναγνωρίστηκε στην LZ στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν αρκεί προκειμένου η LZ να προβάλλει, ασκώντας προσφυγή, τα επιχειρήματά της με τα οποία αμφισβητεί τη νομιμότητα της αποφάσεως αδειοδότησεως, δεδομένου ότι, για την άσκηση μιας τέτοιας προσφυγής, απαιτείται η ιδιότητα του «μέρους στη διαδικασία».
- 72 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η ερμηνεία του εθνικού δικονομικού δικαίου, της οποίας την ορθότητα αμφισβητεί η LZ, κατά την οποία η άσκηση προσφυγής κατά διοικητικής αποφάσεως μη αναγνωρίζουσας την ιδιότητα του μέρους σε διαδικασία αδειοδότησεως δεν εμποδίζει την οριστική περάτωσή της, η δε προσφυγή αυτή απορρίπτεται αυτεπαγγέλτως και εν πάση περιπτώσει αφ' ης στιγμής χορηγηθεί η οικεία άδεια, δεν είναι ικανή, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της διασφάλισης ευρείας προσβάσεως στη δικαιοσύνη όσον αφορά τα ένδικα βοηθήματα κατά των αποφάσεων που άπτονται περιβαλλοντικών θεμάτων, να εξασφαλίσει την αποτελεσματική δικαστική προστασία των δικαιωμάτων τα οποία μια περιβαλλοντική οργάνωση αντλεί από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, σε συνδυασμό με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της Συμβάσεως του Ώρχους, για την αποτροπή των ιδιαίτερων προσβολών της ακεραιότητας των προστατευόμενων δυνάμει της οδηγίας αυτής τόπων.
- 73 Βάσει όλων των ανωτέρω, στο υποβληθέν ερώτημα προσέκει η απάντηση ότι το άρθρο 47 του Χάρτη, σε συνδυασμό με το άρθρο 9, παράγραφοι 2 και 4, της Συμβάσεως του Ώρχους, στον βαθμό που κατοχυρώνει το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, υπό προϋποθέσεις που διασφαλίζουν ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των δικαιωμάτων τα οποία περιβαλλοντική οργάνωση που πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 2, παράγραφος 5, της Συμβάσεως αυτής αντλεί από το δικαίωμα της Ένωσης, εν προκειμένω από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, σε συνδυασμό με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της εν λόγω Συμβάσεως, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό, σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, ερμηνεία των κανόνων του εθνικού δικονομικού δικαίου κατά την οποία προσφυγή κατά αποφάσεως που μη

αναγνωρίζοντας σε τέτοια οργάνωση την ιδιότητα του μέρους σε διοικητική διαδικασία αδειοδοτήσεως σχεδίου έργου το οποίο πρέπει να εκτελεστεί σε προστατευόμενη βάση της οδηγίας αυτής περιοχή δεν πρέπει κατ' ανάγκη να εξεταστεί ενόσω βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία αυτή, η οποία είναι πιθανόν να περατωθεί οριστικώς προ της εκδόσεως αμετάκλητης δικαστικής αποφάσεως επί της ιδιότητας του μέρους, απορρίπτεται δε αυτομάτως αφ' ης στιγμής χορηγηθεί άδεια για την εκτέλεση του έργου αυτού, υποχρεώνοντας έτσι την οργάνωση αυτή να ασκήσει άλλου είδους προσφυγή, προκειμένου να της αναγνωριστεί αυτή η ιδιότητα και να υποβάλει σε δικαστικό έλεγχο την τήρηση από τις αρμόδιες εθνικές αρχές των υποχρεώσεων που υπέχουν από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 74 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνδυασμό με το άρθρο 9, παράγραφοι 2 και 4, της Συμβάσεως για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα περιβάλλοντος, που υπεγράφη στο Ώρχους στις 25 Ιουνίου 1998 και εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 2005, στον βαθμό που κατοχυρώνει το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, υπό προϋποθέσεις που διασφαλίζουν ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των δικαιωμάτων τα οποία περιβαλλοντική οργάνωση που πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 2, παράγραφος 5, της Συμβάσεως αυτής αντλεί από το δίκαιο της Ένωσης, εν προκειμένω από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/105/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2006, σε συνδυασμό με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της Συμβάσεως αυτής, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό, σε μια περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, ερμηνεία των κανόνων του εθνικού δικονομικού δικαίου στο πλαίσιο της οποίας προσφυγή κατά αποφάσεως που δεν αναγνωρίζει σε μια τέτοια οργάνωση την ιδιότητα του μέρους σε διοικητική διαδικασία αδειοδοτήσεως έργου το οποίο πρέπει να εκτελεστεί σε περιοχή προστατευόμενη βάσει της οδηγίας 92/43, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2006/105, δεν πρέπει κατ' ανάγκη να εξεταστεί ενόσω βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία αυτή, η οποία είναι πιθανόν να περατωθεί οριστικώς προ της εκδόσεως τελεσίδικης δικαστικής αποφάσεως σχετικά με την ιδιότητα του μέρους, απορρίπτεται δε αυτομάτως αφ' ης στιγμής χορηγηθεί άδεια για την εκτέλεση του έργου αυτού, υποχρεώνοντας έτσι την οργάνωση αυτή να ασκήσει άλλου είδους προσφυγή προκειμένου να της αναγνωριστεί αυτή η ιδιότητα και να υποβάλει σε δικαστικό έλεγχο την τήρηση από τις αρμόδιες εθνικές αρχές των υποχρεώσεων τους που απορρέουν από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας.

(υπογραφές)